

KASVATUSKUMPPANUUDEN VAHVISTAMINEN PIRTIN KOULUSSA LASTEN LUKUHARRASTUSTA JA –INTOA KEHITTÄMÄLLÄ (KASKULU- HANKE)

Taustaa

Lasten lukuharrastus ja kiinnostus painettuihin kirjoihin on digisovellusten myötä vähentynyt (Hanifi, 2021; 2022). Sosiaalisen median ja mobiiliteknologian informaatiointensiivisellä aikakaudella lukutaito kansalaistaitona korostuu.

Lasten ja nuorten lukemisesta on tehty viisi tärkeää havaintoa, joiden takaa löytyy mahdollisuuksia korjata asiaa (Lukukeskus 2025):

- kirjalahja kasvattaa lukevan perheen, se yhdistää kaikki kirjan ympärille
- lukemaan opettelevan lapsen tärkein tuki on into lukea
- lukemiseen tarvitaan aikaa kouluissa ja kotona
- nuoret lukevat enemmän kuin koskaan, mutta taito heikkenee
- lasten ja nuorten lukutaito on koko yhteiskunnan asia

Lukemisharrastus vahvistaa lukutaitoa. Tutkimusten mukaan suomalaislasten ja -nuorten lukutaito on heikentynyt 2000-luvulla (Leino, Siren, Nissinen & Puhakka, 2023). Kodin merkitys korostuu lasten luku- ja kirjoitustaidon tukemisessa (Lukukeskus 2025; Opetushallitus 2025). Kodin, koulun ja kirjaston yhteistyö tarjoaa erinomaisen kehyksen lasten ja perheiden tukemiselle.

On arveltu, että verkkomediat ja somekanavat ovat lasten ja nuorten lukutaidon heikentymisen taustalla (Saarenmaa & Pitkänen, 2021). Enää ei lueta kokonaisia kirjoja, minkä vuoksi kokonaisuuksien hahmottaminen on entistä haasteellisempaa ja ajattelu- ja kuvittelukyky heikkenevät (Knuuttila, Niemi-Pynttäri & Tulonen, n.d.). Lapsi tarvitsee kirjaan tarttumiselle motivaation, joka voittaa puhelimen ja ruudulla olon.

Hankkeen lyhyt kuvaus

KASKULU-hanke on Kuopion Pirtin koulun ja Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry:n yhteishanke, jonka tavoitteena on vahvistaa kodin ja koulun kumppanuutta erityisesti lasten lukemisharrastuksen edistämisessä.

Lasten lukutaidon ja lukemisinnon edistäminen on Pirtin koulun yksi strateginen painopiste ja tätä hankkeella pyritään tekemään konkreettisesti näkyväksi. Kodin ja koulun kasvatuskumppanuus on yläkäsite ja sen alla keskitytään lasten lukemisharrastuksen edistämiseen. Lapsi tarvitsee kirjaan tarttumiselle motivaation, joka voittaa puhelimen ja ruudulla olemisen. Vanhempien osallistuminen on

Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry.

silloin tärkeää - tavoitteena on edistää lapsen kiinnostusta lukemiseen nimenomaan kotona ja vapaa-aikana, jolloin vanhempien tuki on keskeistä.

Rahoituksen hakija ja hankkeen toteuttajat

Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry <https://suomensospedinstituutti.yhdistysavain.fi/> on syksyllä 2023 Kuopiossa perustettu yhdistys. Sen tarkoituksena on edistää ja tukea sosiaalipedagogista tutkimusta, kehittämistyötä ja toimintaa Suomessa sekä kansainvälisesti. Yhdistyksessä vaikuttaa henkilöitä, joilla on taustalla pitkä ura Kuopion/Itä-Suomen yliopistossa opetus- ja kehittämissuhteista sekä kunnallisesta opetustyöstä.

KASKULU-hankkeessa yhdistys toimii hankkeen vanhempainiltojen sisällöntuottajana sekä vastaa lukukampanjan suunnittelusta. Pirtin koulu vastaa vanhempainiltojen organisoinnissa ja hankkeen tiedottamisesta koulussa.

Toteutus ja aikataulu

Hanke ajoittuu Pirtin koulun lukuvuoteen alkaen syyslukukaudella lokakuussa 2025 päättyen keväällä 2026 loppuarvioon.

Vanhempainilta, jossa hanke lanseerataan, pidetään 22.10.2025. Vanhempainillassa teemana on lasten lukemisharrastuksen edistäminen kodin ja koulun yhteistyönä, lukemisen merkitys lapsen kehityksessä sekä kirjaston mahdollisuudet lasten lukemisharrastuksen tukemisessa.

Lukemiskampanjan tavoitteena on edistää 1.-2.-luokkalaisten lukemisharrastusta ja sitouttaa lasten vanhempia lasten tukemiseen ja ohjaukseen. Kampanjan ensimmäinen vaihe kestää syyslukukauden loppuun ja lapset palkitaan osallistumisestaan lukukauden lopussa. Lasten- ja nuortenkirjallisuuteen erikoistuneet kustantamot Tammi, Kustannus Mäkelä ja Publiva oy ovat jo lupautuneet sponsoroimaan kirjalahjoja. Painopiste on lukemisessa kotona (vanhempien tukemana). Vanhempien aktiivinen osallistuminen voi jo sinänsä motivoida lapsia lukemaan enemmän.

Kuopion kaupunginkirjastoa hyödynnetään osana lasten lukemisharrastuksen edistämistä. Järjestetään esimerkiksi kirjastovierailuja, joissa lapset saavat tutustua kirjoihin ja osallistua lukutuokioihin.

Hankkeen kohteena olevien oppilaiden määrä on 230, mutta tällä hetkellä sponsoroituja kirjoja on 110:lle oppilaalle. Lukemiskampanjan jälkeen koulu päättää, miten oppilaat palkitaan.

Hankkeen suojelijaksi on lupautunut maakuntajohtaja Tytti Määttä. Hanke on osa Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry:n edistämää sivistysmaakuntahanketta.

Kokemusten ja palautteen kerääminen

Kerätään lasten, vanhempien ja opettajien kokemuksia lukemisharrastuksen edistämisestä. Tämä auttaa tunnistamaan hyviä käytäntöjä ja kehittämään toimintaa edelleen. Mallinnetaan kodin ja koulun yhteistyönä tapahtuvaa lasten lukemisharrastuksen edistämistä pedagogisesti.

Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry.

Tämän avulla on mahdollista luoda selkeä toimintamalli, jota voidaan hyödyntää laajemmin koko koulussa ja ehkä muissakin pedagogisissa tilanteissa.

Syyslukukauden kokemusten perusteella suunnitellaan kevätlukukauden toteutus.

Hankkeesta viestiminen

Pirtin koulu vastaa hankkeen tiedottamisesta koulussa ja vanhemmille. Yhdistys viestii hankkeesta yleisesti verkkosivuillaan, mikäli ne saadaan julkaistua. Verkkosivut on rakennettu, mutta julkaisuun tarvitaan rahoitus. Yhdistyksen verkkosivuille on tarkoitus tehdä hankkeesta oma sivu, jolla voidaan jakaa tieto hankkeen tuloksista ja hakea kontakteja uusiin hankekokeiluihin.

Yhdistyksellä on facebook-tili, joka tulee olemaan tärkeä hankkeen viestimiskanava. Tarvittaessa hankkeesta tehdään painettu paperiesite, jota voidaan jakaa eri tilaisuuksissa.

Vakiinnuttaminen ja hankkeen jatko

Pirtin koulun hanke on pilotti, jossa kokeillaan lukuharrastuksen edistämistä. Saadut kokemukset dokumentoidaan ja analysoidaan ja näiden tietojen perusteella suunnitellaan paikallinen jatkotyöskentely. Tarkoitus on tehdä samanlainen lukuharrastuksen edistämishanke muissakin Kuopion kouluissa. Hankkeen toisessa vaiheessa sille kootaan johtoryhmä, johon tulee yhdistyksen, Pirtin koulun ja Kuopion kaupunginkirjaston edustus sekä lasten ja nuorten lukemiseen perehtyneitä asiantuntijoita (kaksi paikallista tiedossa tässä vaiheessa). Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry. aikoo saatujen kokemusten perusteella jakaa toimintamallia laajemmin muualle Itä-Suomeen ja koko maahan. Tavoitteena on luoda maakunnallinen hanke osana sivistysmaakuntahanketta.

Hakijan referenssit ja verkostot

Hakija on vasta toimintaansa käynnistelevä yhdistys, jonka jäsenmäärä on vielä vaatimaton. Yhdistys on kuitenkin aktiivisesti verkostoitunut ja hakenut vuosien 2024–2025 aikana yhteistyöhankkeita, joissa yhdistyksen toiminta-ajatus voisi toteutua. Yhteistyöneuvottelut ovat tällä hetkellä pitkällä Keuruun kaupungin ja Espoon kasvatus- ja opetustoimen kanssa (Kaitaan ja Leppävaaran yhtenäiskoulut). Espoon hanke odottaa sopivaa aloitusajankohtaa ja Keuruu rahoituspäätöstä. Lisäksi yhteistyöneuvotteluja on käyty Rautavaaran kunnan ja Tampereella Svenska samskolanin kanssa.

Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma

Yhdistys hakee Aino ja Heikki Väänäsen säätiöltä KASKULU-hankkeen kuluihin **3 600 €** rahoitusta alla näkyvän kustannusarvion mukaisesti. Jatkorahoitus syntyneen toimintamallin levittämiseen haetaan Pohjois-Savon maakuntaliitolta sekä Olvi-säätiöltä.

Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry.

Palkkiot 2290,60 €

- vanhempainiltojen asiantuntijaesitykset ja niiden valmistelu
- yhdistyksen suunnittelutyö hankkeessa
- sivukulut 25 % sisältyvät summaan

Matkakulut 234,40 €

- suunnittelukokousten ja vanhempainiltojen vaatimat matkakulut

Materiaalikulut 200 €

- hankkeen esitteiden ja lukukortin painatus

Tiedottamisen kulut 875,52 €

- hankkeen verkkosivun rakentaminen ja julkaisu
- verkkosivujen kehittäminen hankkeen jälkeen=tulosten levittäminen

KUSTANNUKSET YHTEENSÄ 3600,52 €

Lähteet

Hanifi, R. (2021). Lukeminen muutoksessa. Teoksessa Riitta Hanifi, Juha Haaramo & Kaisa Saarenmaa (toim.) Mitä kuuluu vapaa-aikaan? Tutkimus, tieto ja tulkinat. Helsinki: Tilastokeskus, 133–159.

<https://pdf.co/article/lukeminen-muutoksessa-kuuluu-vapaa-aikaan-tutkimus-tieto-tulkinnat.yj781v86>

Hanifi, R. (2022). Lapset lukevat aiempaa vähemmän kirjoja – netissä ja somessa lukutaito määrittyy uudelleen. Lapset Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

<https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lapset-lukevat-aiempaa-vahemman-kirjoja-netissa-ja-somessa-lukutaito-maarittyy-uudelleen>

Heikkilä-Halttunen, P. (2024). Sujuva lukutaito syntyy vaiheittain aikuisten tuella.

<https://luelapselle.fi/sujuva-lukutaito-syntyy-vaiheittain-aikuisten-tuella/>

Knuuttila, S., Niemi-Pynttari, R. & Tulonen, U. (n.d.) Lukemisen muutos ja yhteys ajatteluun. Referaatti teoksesta Birkerts, S. (2015). *Changing the Subject: Art and Attention in the Internet Age*. Graywolf Press. <https://www.lukulux.fi/tama-lukemisesta-tiedetaan/lukutaidon-voima/lukemisen-positiiviset-kognitiiviset-ja-emotionaaliset-vaikutukset/lukemisen-muutos-ja-yhteys-ajatteluun/>

Leino, K., Siren, M., Nissinen, K. & Puhakka E. (2023). Puoli tuntia lukemista: Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2021). Koulutuksen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 37. Jyväskylä.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/86985/978-951-39-9620-8_KTL-T_37_jyx.pdf?sequence=1

Suomen Sosiaalipedagoginen Instituutti ry.

Lukukeskus (2024). 10 faktaa lukemisesta. <https://lukukeskus.fi/content/uploads/2024/04/10-faktaa-lukemisesta-2024.pdf>

Lukukeskus (2025). 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta. <https://lukukeskus.fi/5-faktaa-lasten-ja-nuorten-lukemisesta-2025/>

Opetushallitus (2018). Luetaan yhdessä. Lapsen kehittyvän luku- ja kirjoitustaidon tukeminen kotona. Opetushallituksen esite 2:2018.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Luetaan_yhdessa_esite_18_09_12_net.pdf

Opetushallitus (2025). Lapsille lukeminen ja lastenkirjallisuus. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/lapsille-lukeminen-ja-lastenkirjallisuus>

Saarenmaa, K. & Pitkänen, E. (2021). Mobiiliteknologia mullisti lasten arjen – nettiin ei mennä, vaan siellä ollaan. Helsinki: Tilastokeskus.